

skoj, trebalo bi kartom biti zahvaćeno daleko veće područje, odnosno u ovom slučaju u najmanju ruku velik dio zapadne Evrope. Rasprostranjenost običaja na jednom ograničenom prostoru pokazuje i nešto složenija karta u radu J. Granlunda **Duhovska nevjesta i duhovska svadba**, koja daje sliku rasprostranjenosti običaja u Švedskoj na temelju odnosa nazivlja i pokazuje neke zakonitosti u javljanju pojedinog naziva.

Veoma smišljeno kombinirane, sintetske karte u radu Antsa Viirea **O porijeklu i raširenosti »duhe« u opremi konja** pomažu autoru u dokaznom postupku o pojavi ovog predmeta materijalne kulture baltičkih naroda i ujedno pokazuju kako sintetska etnološka karta može biti korisno pomoćno sredstvo u ozbiljnom znanstvenom radu.

U radovima Zygmunta Klodnickog **Transport ljudskom snagom u Poljskoj u prvoj polovici XX. st.** i Attile Paládi-Kovácsa **Neke primjedbe o pomagalicima za nošenje kod mađarskih seljaka** autorima je etnološka karta osnovna oko koje se rađao tekst i poticaj za razmišljanja. Stoga su i elementi prikazani na kartama ovih autora odabrani s jasno određenim ciljem, znalački, stručno. Oba ova rada mogu poslužiti kao izazov za smišljen i sistematski rad na etnološkoj kartografiji. Ujedno nam ti radovi pokazuju kako je današnja etnografska slika nekoga kraja rezultat mnogobrojnih strujanja i miješanja. Tumačeći kartu jednog određenog područja, mora se poznavati gotovo jednako dobro i inventar susjednih oblasti. Čini se gotovo nemoguće govoriti o kulturnim zbivanjima na temelju etnološke karte samo jedne zemlje, te tako jedan etnološki atlas Evrope postaje sve hitnija potreba u odgonetavanju zbivanja koja su stvorila svijet u kojemu danas živimo.

Posebno treba izdvojiti članak L. N. Terentjeve **Iskustva u izradbi regionalnih historijskoetnografskih atlasa**. Autorica u ovom članku iscrpno obavještava čitaoca o principima rada na Atlasu **Narodi Baltika**, o načinima prikupljanja građe i o literaturi koja je upotrijebljena za dobivanje potrebnih podataka. Kao primjer pokazuje nam

karte rasprostranjenosti najvažnijih tipova kuća i kartu rasprostranjenosti tipova ženskih košulja. Značajan je njezin zaključak da »... se granice rasprostranjenosti predmeta i oblika materijalne kulture ne poklapaju ni s današnjim ni s kasnofeudalnim granicama. Čini se da one odražavaju sliku obitavanja plemenskih grupa ranijih vremena...« (str. 82). Time nas autorica navodi do već naznačene uloge etnološke karte kao odraza dinamike kulture, odnosno uloge etnoloških atlasa u otkrivanju povijesti kulture, te kulturnih i povijesnih zbivanja uopće.

* * *

Formalno iz okvira etnologije izlazi članak Roberta F. Heizera i Johna A. Grahama **Replikativni eksperiment u arheologiji**, međutim stvarno dotiče i mnoga pitanja obrade elementarnog oruđa koje se sreće i u etnologiji i može biti od neobične koristi svakom etnologu koji se bavi tehnički jednostavnijim starijim kulturama. Članku je dodan opširan popis replikativnih eksperimenata i veoma iscrpna bibliografija radova koji se bave tim problemom.

Vlasta DOMAĆINOVIĆ

Rad XVI-og Kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije na Igalu 1969. godine, Glavni urednik Jovan Vukmanović, Cetinje 1978, 485 str.

Konačno je iz tiska izašla i knjiga referata i saopćenja podnijetih na XVI. kongresu SUFJ na Igalu 1969. godine. Radovi su, njih 67, grupirani oko triju tema: 1. Narodno stvaralaštvo Boke kotorske, 2. Razvoj žetelačkog narodnog stvaralaštva kod nas i u svijetu, 3. Problemi, rezultati i perspektive suvremene jugoslavenske folkloristike. Prvoj je temi posvećeno 18 referata i saopćenja. U uvodnom referatu **Geografski pregled, etnički procesi i sastav**

stanovništva Boke kotorske Jovan Vukmanović, između ostalog, zaključuje da na tom području postoje razlike »naočito u jeziku, psihi i nošnji... U prvom dijelu oblasti prevladavaju jače hercegovački, a u drugom crnogorski kulturni uticaji«, ali da su se »oni duhovno srodili i u svima težim istorijskim momentima istupali su, bez razlike na vjeru, duhovno ujedinjeni«, pa i »danas su izraziti primjer jugoslovenskog jedinstva«. Zatim Miloš Milošević daje kratak osvrt na prošlost Boke kotorske, Predrag Kovačević govori o ekonomskom razvitku Boke kotorske, Ilija Pušić o etničkom sastavu do rimske dominacije, Niko Luković izvještava opširnije o spomenicima kulture, Mirko R. Barjaktarović o geografskim imenima kao dokazu porijekla stanovništva, Savo Orović o slobodarskom duhu i bogatstvu te epskim tradicijama Boke kotorske, Radosav Medenica o narodnim pjesmama u peraskim rukopisima Julija Balovića i Nikole Mazarovića, Savo Vukmanović o folklornoj građi u djelima Sime Matavulja iz bokeljskog života, Miljana Radovanović o Vuku Popoviću i folkloru Boke kotorske, Vukoman Đaković o Vuku Vrčeviću i Vuku Popoviću kao skupljačima tužbalica, Živomir Mladenović o Vukovu bokeljskom suradniku »popu Vuku Mirkoviću«, Žarko Ilić o radu Vuka Vrčevića — Rišnjanina na skupljanju narodnog dramskog stvaralaštva, Nikola Knežević o Baji Pivljaninu u narodnoj pjesmi i predaji, Milica Ilijin daje etnokoreografski pregled Boke kotorske, Jasna Bjeladinović govori o narodnoj nošnji Boke kotorske, Dragan Rakić i Lazar Seferović o nekim specijalnostima muzičkog folkloru u zapadnom dijelu Boke kotorske i Nenađ Vuković o nazivima nekih crnogorskih plemena u narodnom tumačenju.

Drugoj je temi posvećeno 14 saopćenja: o žetelačkom narodnom stvaralaštvu u Srba (D. Antonijević), o jednom žetelačkom običaju u Hercegovini, koji je mogao nastati u žitorodnim krajevima južne Rusije, a vjerojatno je prenesen prilikom seobe na Balkan (M. Slijepčević), o »božjoj bradi«, ostacima jednog nekad razvijenog rituala (S. Zečević), o obredima Burjata, koji nose

u sebi preživjelo značenje neproučenih tradicionalnih utjecaja (N. Šarakšino-va), o običajima i pjesmama iz žetelačke mobe u užičkom kraju (P. V. Poznanović), o epohi čitlučenja u žetelačkim pjesmama južnog Pomoravlja (R. Trebješanin), o žetelačkim narodnim pjesmama istočne Srbije i njihovu mjestu u poeziji južnih Slavena (I. Nikolić), prilog proučavanju mađarskih žetelačkih pjesama (M. Anđelić), o albanskim žetelačkim pjesmama (Š. Plana), o bugarskim žetelačkim pjesmama (E. Stoin), o žetelačkim običajima u okolici Smederevske Palanke (J. Butovski), o najkraćem narodnom stvaralaštvu — pismama ili pismicama iz Slavonije (S. Janković), o žetvenoj svečanosti u okviru rumunjskog folkloru (E. Moldoveanu-Nestor) i o osobinama žetelačkih pjesama u Makedoniji (G. Georgijev).

U sklopu treće teme nalaze se i saopćenja koja su na kongresu podnesena u kolokvijima: o dječjem stvaralaštvu, o poslovicama i o preobražaju suvremenog folkloru, te saopćenja iz sekcija za probleme muzičkog folkloru i probleme etnokoreologije, a i oni koji se tematski nisu mogli razvrstati u navedene glavne teme. Tako se pod zajedničkim nazivom našlo 35 saopćenja.

Postavljajući pitanje o starini srpske narodne poezije, Miodrag Ibrovac ne donosi ništa nova, osim što navodi izvore od Teofilakta Simokate i **Ljetopisa popa Dukljanina** do »dalmatinskih pesnika, sa Petrom Hektorovićem, koji je, prvi, 1555. godine objavio četiri narodne pesme, u svom spevu **Ribanje i ribarsko prigovaranje**.« B. N. Putilov govori o povijesnotipološkoj teoriji koja postavlja nove zadatke, perspektive i mogućnosti poredbenog proučavanja južnoslavenske epike, a V. E. Gusev o suvremenom jugoslavenskom folkloru u ocjeni sovjetskih znanstvenika. O značajnom radu Oskara Kolberga na jugoslavenskoj etnologiji i folkloristici tokom 19. stoljeća piše Petar Vlahović. Dragutin Mićović tvrdi da je pjesmu **Udaja sestre Ljubovića**, a i neke druge Vuk zabilježio od svog oca Stevana. Slijede saopćenja: o vojvodi Rajku u narodnoj pjesmi Zmijanja (M. M. Vulin), o rezultatima i problemima proučavanja epike maleševskog kraja (C.

Organdžieva) i o problemima, rezultatima i perspektivama suvremene makedonske folkloristike (B. Ristovski). U šest saopćenja govori se o dječjem stvaralaštvu: o djeci kao stvaraocima i nasljednicima narodnih igara (J. Dopudža), o povijesti dječjih igračaka (M. Matić-Bošković), o »prvanju« — određivanju prvenstva za početak igre u primjerima dječjih igara Bosne i Hercegovine (M. Obradović), o dječjem folkloru i estetici (S. Džudžev), o mjestu i značenju kategorije pjesama za djecu u muzičkom folkloru (Gh. Suliteanu) i o izučavanju makedonskih brojenica (V. Antik).

Šest saopćenja posvećeno je poslovicama: D. Nedeljković objašnjava epohe i periode razvoja narodnih poslovice, M. S. Lalević govori o karakteru i značenju poslovice, V. Čulinović-Konstantinović o društvenim odnosima u sadržaju naših poslovice, D. Đorđević o ženi u leskovačkim narodnim izrekama i poslovicama, A. Nazor o izrekama i poslovicama u Poljicima, B. Meriggi o pojmu »boga« u srpskim poslovicama i M. Bodiroga o postanku i upotrebi nekih narodnih izreka u stolačkom kraju.

Preostala saopćenja govore: o karakteristikama razvoja pjesničkih vrsta (V. K. Sokolova), o tipovima narodnog seljačkog stana u Jugoslaviji u 19. stoljeću (M. S. Kašuba), o sadašnjem stanju i promjenama u pokladnim običajima Međimurja (K. Benc-Bošković), o izradi gusala — rezbarstvu (T. Đukić), o tome kako narod gradi kovačnice (A. Freudenreich), o pitanjima razvrstavanja polifonih oblika (C. Rihtman), o metodologiji tretiranja folklorne polifonije (R. Horvatin), o rumunjskoj doini — muzičkom stilu zajedničkom narodima balkanskih Karpata (E. Comisel), o polifonim oblicima u sjeverozapadnoj Bosni (M. Fulanović-Šošić), o češko-hrvatskim odnosima u muzičkom folkloru daruvarskih Čeha (J. Markl), o makedonskim narodnim pjesmama o nevjesti (V. Hadžimanov), o tradicionalnoj tehnici izrađivanja bačuma u kraju Vranča (Rumunija) (N. Radulescu), o zurlama u Makedoniji (A. Linin) i o »kolu« i »oru« u našoj etnokoreološkoj terminologiji (O. Mladenović).

Ante **NAZOR**

Zbornik od XIX Kongres na Sojuzot na združenijata na folkloristite na Jugoslavija, (Kruševu 1972), Glavni redaktori Kiril Penušliski i Blaže Ristovski, Skopje 1977, 399 str.

U ovom zborniku tiskano je pedeset i šest referata i saopćenja koji su 1972. godine pročitani na 19. kongresu SUFJ u Kruševu i Prilepu, u okviru triju tema: I. Narodno stvaralaštvo na području Kruševa, Prilepa i Mariova, II. Etničke grupe i cjelina naroda u narodnom stvaralaštvu i III. Kraljević Marko u narodnom stvaralaštvu balkanskih naroda.

Pozdravljajući sudionike kongresa, Blaže Ristovski govorio je o ličnostima i događajima vezanim uz kruševački kraj. Ta riječ je u neku ruku sažetak onih zbivanja o kojima se govori u dvanaest priloga posvećenih prvoj temi. Prvi referat posvećen je folkloru na području Prilepa (K. Penušliski), a govori o mjestu koje zauzima folklor Prilepa (na tom su području Kruševu i Mariovo) u makedonskoj folkloristici, o vrstama, o bilježenjima i skupljačima. Ostali prilozi informiraju: o narodnoj arhitekturi u kruševskom i prilipskom kraju (K. Tomovski), o vjervanjima u vampire (L. Spirovska), o nekim osobitostima vlaške vokalno-instrumentalne narodne tradicije u Kruševu (G. Georgiev), o orskoj tradiciji u Kruševu (M. Dimovski), o nekim muzičkim karakteristikama svadbenih pjesama u selu Gostiražni (M. Brzanov), o nekim muzičkim karakteristikama vlaških svadbenih pjesama na području Kruševa (B. Džimrevski), o nekim muzičkim karakteristikama vodičarskih pjesama (T. Bicevski), o dijerezi u makedonskoj narodnoj pjesmi (R. Horvatin), o odnosu ljudi u prilipskom kraju prema vezu (G. Zdravev), o komitama u narodnim pjesmama na području Mariova (M. Risteski) i o mariovskom folkloru u djelima Stole Popova (G. Stefanoski).

Drugoj se temi posvećeno dvadeset i sedam referata i saopćenja: o zajednicama etničkih grupa i naroda u narodnom stvaralaštvu, o problematici regionalne i nadregionalne svojstveno-